

På grund av denna inskrifts höga ålder bör diftongen antagas bevarad i ordet 'sten', och inskriften alltså transskriberas: *Ingvær sattī stēin*.

Översättning: Ingvar satte stenen.

Anm. Om en förment runsten upplyser C. F. Nordenskjöld (Reseber. 1870, s. 55, teckn. pl. IX) följande:

»På ett av de sydvester om Tornby helägna åkergrärderna finnes bland andra minnesmärken ett kullrigt block af circa 12 fots längd och 4 å 5 f. höjd. Å dess norra yta löper från öster 3,2 fot från marken ett 7 å 6 tum bredt band och sluter i vester 5 tum från marken. Det har visserligen vid första påseende en förvillande likhet med en runristad slinga, men sannolikt är här såsom vid Runamo en *lusus naturæ*, ehuru en och annan figur verkl. ser ut som inhuggen.»

39. Skeppsås kyrka, Bobergs hd.

Pl. XIV. Fig. 1. (B. 912.)

Litteratur: B. 912; L. 1684; W. 98; Buræus, *Monumenta Sveo-Gothica hactenus exsculpta* (år 1624), nr 47, till vilket avtryck originalteckningen finnes uti *Runahäfd eller afritning och afmålning af en hop runasténar* ... af Johan Thomeson Bure år 1602, s. 107, å kungl. bibl. i Stockholm; Broocman, *Beskr. öfver Östergötland* 2, s. 141.

Broocman omtalar runstenen som befintlig i kyrkan, P. A. Sæve kunde 1861 icke finna densamma, och den saknas fortfarande.

Runstenen har uppenbarligen varit en kalkhäll såsom Ög. 35 Fornåsa. L. 1684 beskriver den vara »femkantig, nästan sköldformig, bredare i öfre ändan, i nedre afkantad». Enligt måtten i B. 912 har runstenen varit 1,5 m. lång, 1,14 m bred i storändan, varifrån den jämnt afsmalnade till den en meter breda lilländan, som därpå löpte ut i en trubbvinklig spets. Slingans bredd har varit 10 cm.

Inskriften börjar i den vinkel, vari lilländan utlöper, och är ristad med runornas topp mot stenens kanter från vänster till höger utefter lilländans ena sida, hela den följande långsidan och storändans kant och inemot hälften av sista långsidan.

Teckningen i B. 912 innehåller följande runor:

ehr	:	ligr	:	brutte	:	aih	:	nastatum	:	ok	:	kiløh	:	biphum	:	uara	:	batrn	:	oster	:	peras	:	hal	:	til	:	ro	:
		5		10		15		20		25		30		35		40		45		50		55		60					
ok	:	til	:	nāpa	:	ok	:	allum	:	kristn[o]m	:	shallum																	
65		70		75		80		85		90		95																	

Denna inskrift är i flera avseenden märklig.

Läsarens skarpsinnighet sättes på prov genom omställning av runorna i **ehr** för **her** 'här' och skiljetecknets oriktiga plats i **batrn** : **oster** och **s** : **hal**, och troligen äro dessa fall icke tillfälliga felaktigheter. De många binderunorna göra ävenledes inskriften något svårläst.

Av stungna runor äger inskriften **e** och **g**, varemot **d** saknas och **t** brukas i dess ställe, såsom framgår av **brutte** och **nastatum**, i vilket senare ord man egentligen väntar **p**. Sista mynden i **brutte** måste alltså uppfattas som binderuna **te**, icke som **d**. Uti inskriften på

Ög. 35 Fornåsa fanns intet tillfälle att använda **d**. Bure, *Sveorum Runæ* s. 254, vill i sin text under teckningen läsa **pāter** med stunget B och binderuna av **er**.

Den stungna runan **g** brukas blott i **ligr**, alltså som tecken för g-ljud, liksom Ög. 35 i **gub**, **gævi**. Som tecken för det frikativa fsv. *gh* användes uti inskriften **h** uti **kiløh**, fsv. *Gillogh*, Lundgren *Personnamn*, liksom i Ög. 35 **rapborh[a]r**. Sin vanliga betydelse **h** har **h**-runan uti **ehr** 'här'. Men dessutom brukas **h** i den för denna inskrift egendomliga betydelsen av medljudande *i* uti **biphum** *biðium*, **s** : **hāl** *sial*, **shallum** *sialum*, i vilken betydelse Ög. 35 brukar **i**, **e** uti **sial** (3 gg.), **bipeom**. På **h** i **s[h]allum** saknas ena tvärstrecket, så att teckningen visar **†**, men Bures teckning har *****.

Vilken betydelse **h** har uti **aih** : **nastatum** beror på tolkningen av denna rungrupp, som uppenbarligen utgöres av prep. *ā* och namnet på Broddes gård. J. Bure, *Mon. Sveo-Goth. hactenus exsculpta* nr 47, läser: **i ihikstatum**, i *Sveorum Runæ* s. 254 **u** : **hikstatum**.

Uti Skeppsås sn eller omnejd finnes intet ortnamn, som passar till läsningen i B. 912. Om däremot Bures läsning antages vara tillnärmelsevis riktig, med **ʀ k** för **ʁ m**, överensstämmer därmed ortnamnet Himstad, vilken gård ligger 2,5 km väster om Skeppsås kyrka. Bures läsning är alltså att rätta till **iihimstatum**. Troligen har ristaren även i detta namn låtit de fyra första runorna byta plats två och två såsom i **ehr** för *hær*, så att man skall läsa **i himistatum**, varigenom man får ett ortnamn med mansnamnet isl. *Heimir* som första led, såsom *Hemysbyrghum* SD. II, 116 (1291), Himmelsberga, Torpa sn, Södm.; *Hemestum* SD. III, 593 (1323), Hemmesta, Värmdö sn, Uppl.; SD. IV, 113 (1329; *Hæmistum* 286), Hämsta, Boglösa sn, Uppl.; *Hemisby* SD. ns I, 545 (1406), Hemmingsby, Vifolka hd, Ög.

Uti **allum** synes **a** i B. 912 ha formen **†**, eljes **†**, liksom **n** **†**, **t** **†**.

Uti **kristn[o]m** är uti B. 912 **o** ofullständigt, har utseendet **†**. Bure har **‡**, som dock icke heller kan vara rätt, då **‡** uti **kiløh** betyder **ø**. Emellertid har runan uppenbarligen icke varit **u**, utan **o**, som möjligen haft formen **†** i stället för **†**, vilken form **o** annars har.

Bure läser i *Mon. Sveo-Goth.* **shallum**, vilken läsning ock B. 912 upptagit, men i *Sveor. Runæ* s. 254 **shialum**.

Inskriftens fornsvenska lydelse torde alltså hava varit följande:

Hær liggr Brodde i Hēmisstaðum ok Gillogh. Biðium vāra patr noster þēra siāl til rō ok til nāða ok allum kristnum siālum.

Översättning: Här ligger Brodde i Himstad och Gillög. Bedjom vårt fader vår för deras själ till ro och till hugnad och för alla kristna själar!

40. Vallerstads kyrka, Bobergs hd.

Pl. XIV. Fig. 2.

Litteratur: B. 911; L. 1151; W. 103; Broocman, *Beskr. öfver Östergötland* 2, s. 143.

B. 911 angiver runstenens plats vara »Sakerstije vägg», Broocman säger: »uti Kyrkporten en Runsten». P. A. Sæve, *ATS*. I, s. 132, fann den icke. C. F. Nordenskjöld